HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש״ס

א) [צ״ל והתניא], ב) [תוספתא פ״א] לעיל יג: שבועות כה., ג) שבועות שם יבמות קכא: סוכה נג., ד) [לקמן פא: פסחים נ: מגילה ה:], ה) לקמן נז.,

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה כי לא וכו׳ תנאי ליום אתמול דאמר כצ״ל ותיבת כגון נמחק: (ב) ד״ה אמר לך וכו׳ קונם עיני בשינה היום וכו׳ דאסור לניים למחר אי נייס מאתמול: (ג) ד״ה קונם שאת וכו׳ הנודר מן הירק. נ״ב דף נ״ז: (ד) ד״ה אמר ר׳ אבא וכו׳ לפני הפסח אפילו הכי: (ה) ד״ה הלכה וכו׳ עברה הס״ד ואח״כ מ״ה אימא סיפא הכי מסקנא וכו׳ בל יחל ומקשינן כצ״ל והד״א:

גליון הש״ס

גמ׳ כי לא מזדהיר בתנאה. עיין לקמן דף כה ע״ב בתום׳ ד״ה נדרי שגגות:

°כי לא מזדהיר בתנאה אבל באיסור׳ מזדהר תנן קונם שאני ישן שאני מהלך שאני מדבר וכו׳ היכי דמי אילימא כדקתני שאני ישן מי הוי נדרא [א]והתנן [ב]חומר בשבועות שהשבועו׳ חלות על דבר שיש בו ממש ועל דבר שאין בו ממש מה שאין כן בנדרים ושינה דבר שאין בו ממש הוא אלא דאמר קונם עיני בשינה ואי דלא יהיב שיעורא מי שבקינן ליה עד דעבר איסור בל יחל [ג]והא״ר יוחנן [א]שבועה שלא אישן שלשה ימים מלקין אותו וישן לאלתר אלא דאמר קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום הא אמרת כל באסוריה מזדהר אלא פשיטא דאמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר ואי לא ניים היום כי ניים למחר מאי בל יחל דברו איכא אלא לאו בדניים אלמא איתיה דניים ותיובתא דרב יהודה כי קתני דאי ניים רבינא אמר לעולם כדקתני ומאי בל יחל [ב]מדרבנן ומי איכא בל יחל מדרבנן אין [ד]והתניא [ג]דברים המותרין ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם שנאמר לא יחל דברו [ה]תנן שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך עד החג [ד]הלכה לפני הפסח אסור׳ בהנאתו עד הפסח הלכה לפני הפסח אסורה לא הלכה לא א״ר אבא [ה]הלכה לפני הפסח אסורה ולוקה לא הלכה [ו]אסורה בעלמא אימא סיפא אחר הפסח בבל יחל דברו ואי דלא איתהני לפני הפסח מי איכא בל יחל אלא פשיטא דאיתהני אלמא מיתהני ותיובתא

ותיובתא

רש״י

כי לא מיזדהר בתנאיה. דכיון דיום של מחר הוי תנאיה ליום אתמול (א) כגון דאמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר הוי אותו היום דלמחר תנאי לאותו היום דאתמול דאם יישן למחר הוי לקי מאותה שינה דאתמול ואם לא יישן לא לקי משום הכי אמרינן דלא יישן היום דשמא כי אתי למחר לא מיזדהר בתנאיה ונמצא עובר בבל יחל: **אבל באיסורא.** דאמר קונם עיני בשינה מחר אם אישן היום דאותו יום של מחר נעשה לאיסורא ודאי מיזהר זהיר ביה דאי לא מקיים תנאי שישן באותו היום ודאי כי אתי למחר לא הוי ישן דהא איתסר בנדר: **אילימא כדקתני שאני ישן מי הוי נדר.** הא שינה דבר שאין בו ממש הוא: **אלא דקאמר קונם עיני בשינה.** ועין שנדר בו יש בו ממש: **ואי דלא יהיב שיעורא.** עד כמה זמן אינו ישן: **מי שבקינן ליה.** הא עבר ודאי באיסור לא יחל דלא מצי למיקם בנפשיה דלא יישן: **והאמר ר׳ יוחנן וכו׳.** לאלתר מלקין אותו שיישן הואיל דנדר בדבר שאין יכול לעמוד בו: **ואי לא ניים היום כי ניים למחר מאי איסור בל יחל איכא.** דקתני אסור והרי לא ישן אתמול כלום: **אלא בדניים.** אתמול דהכי איירי מתניתין אם יישן היום ויישן למחר אסור: **אלמא אית ליה דניים.** אלמא דשבקינן ליה ליישן היום ולא חיישינן שמא יישן למחר ותיובתא דרב יהודה: אמר לך רב יהודה הכי קתני מתני׳ קונם (ב) שאני בשינה היום אם אישן למחר דאסור כי ניים למחר דאי ניים מאתמול דיעבד אבל לכתחילה אין מניחין אותו ליישן היום דחיישינן שמא יישן למחר: **לעולם כדקתני.** שאיני ישן והאי דקאמר והא שינה דבר שאין בו ממש וליכא בל יחל ודאי מדאורייתא ליכא בל יחל ומאי בל יחל איכא דקתני מתניתין לאסור מדרבנן: **ומי איכא בל יחל מדרבנן.** דמלקין ליה מדרבנן: **אי אתה רשאי לנהוג בהן היתר בפניהם.** לבטל מנהגם דעובר משום בל יחל ומן התורה אינו בבל יחל אלא מדרבנן: **קונם שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך מכאן עד החג.** בפ׳ הנודר מן הירק (ג) כגון דקאי באדר ואמר קונם תהא הנאתי עליך מאכל ומשקה עד הפסח אם תלכי לבית אביך מכאן עד החג עד סוכות: **אם הלכה.** לבית אביה קודם הפסח אסורה להנות ממנו קודם הפסח כמו שנדר: **הא אם לא הלכה.** לפני הפסח אינה אסורה עד הפסח ולא חיישינן שמא תלך לאחר הפסח ונמצאת למפרע נהנית באיסור וקשה לרב יהודה דאמר אל יישן היום שמא יישן למחר דאם איתא לדרב יהודה הוה אסר לה מתני׳ עד הפסח אפי׳ אם לא הלכה עד הפסח דחיישינן שמא תלך לאחר הפסח ונמצאת נהנית ממנו באיסורא: **אמר ר׳ אבא.** תריץ הכי למתניתין הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו ולוקה דעוברת על בל יחל ואם לא הלכה לפני הפסח (ד) ואפילו הכי אסורה בהנאתו עד הפסח איסורא בעלמא דחיישינן שמא תלך לאחר הפסח ונמצאת נהנית למפרע באיסורא: **הלכה.** חייבת מלקות דהא עברה (ה): הכי מסקנא דמתני׳ **הלכה לאחר הפסח עוברת משום בל יחל:** ומקשינן מינה **ואי דלא איתהני לפני הפסח מי איכא בל יחל: אלא לאו פשיטא דאיתהני.** לפני הפסח וסברה לא אלך אחר הפסח והלכה לאחר הפסח:

ותיובתא

ר״ן

מלקין אותו. משום שבועת שוא: **וישן לאלתר.** אם ירצה שאין שבועה חלה לאסרו כלל והכא נמי היכי חייל נדרא: **ואלא דאמר קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום.** משום דליכא לאוקומא באומר קונם עיני בשינה היום דאי הכי פשיטא אלא ה״ק יזהר שלא יישן ביום ראשון של תנאי כדי שלא יבא לידי לא יחל ומש״ה קתני הרי זה בבל יחל דברו ולא קתני אסור משום דלא מיתני ליה שהרי יום ראשון אינו אסור מצד עצמו אלא כדי שלא יבא ביום שני לידי לא יחל: **והא אמרת כל באסוריה מוזהר.** הלכך לא מצית אמרת הכי: **אלא לאו בדניים אלמא איתיה דניים.** ומתניתין הא קמ״ל הרי זה בבל יחל דברו כלומר הרי זה מותר לבא לידי ספק בל יחל שאם רצה לישן ביום ראשון לא אמרינן דלא יישן כדי שלא יהא אפשר לו לבא לידי בל יחל. וקשה בעיני כי פרכינן לעיל בסמוך הא אמרת כל באסוריה מוזהר מאי קושיא נימא דהכי קאמר הרי זה בבל יחל כלומר מותר לו לישן ביום ראשון ולהכניס עצמו בספק בל יחל משום דבאסוריה מוזהר דהשתא נמי בכי האי גוונא מפרשינן לה ונ״ל דהיינו טעמא דלא מצינן למימר הכי משום דאי שריותא אשמועינן דבאסוריה מוזהר ברישא ה״ל לאשמועינן איסורא דבתנאיה לא מוזהר דהא הא דאמר רב יהודה דבתנאיה לא מוזהר חששא דרבנן בעלמא הוא ולא פשיטא נמי כולי האי דהא רב נחמן פליג עלה והיכי רהיט תנא לאשמועינן שריותא דממילא שמעינן לה וכולי עלמא מודו בה ולא אשמועינן איסורא בתנאה דצריכה רבה ומש״ה מסקינן דודאי בשריותא דתנאה עסקי׳ דאשמועי׳ תנא דאפי׳ בתנאה מוזהר ותיובתא דרב יהודה: **כי קתני דאי נייס.** ואדרבה מתניתין הא דרב יהודה אתא לאשמועינן והכי קתני יזהר שלא יישן יום ראשון דאי ישן קרוב הוא לבא לידי בל יחל דברו דבתנאיה לא מוזהר: **רבינא אמר לעולם כדקתני.** כלומר שאני ישן ולא קאמר עיני בשינה דאע״ג דשינה אין בה ממש איכא בל יחל מדרבנן דאשכחנא תנא דתני בדרבנן לא יחל דברו ומש״ה תנא במתני׳ בנדרים הרי זה בלא יחל דברו ולא תנא אסור כדקתני בשבועות משום דבשבועות אסור מדינא ובנדרים לא מתסר אלא מדרבנן משום לתא דבל יחל: **תנן שאת נהנית לי.** כלומר משלי אם תלכי לבית אביך וכו׳ הלכה אסורה אבל לא הלכה לא דמותרת להנות קודם הפסח כל זמן שלא תלך אע״ג דשאת נהנית לי איסור ואם תלכי לבית אביך תנאי וש״מ דאפילו בתנאיה מוזהר: **הלכה אסורה בהנאתו ולוקה.** כלומר לוקה היא אבל הוא אינו לוקה שהרי לא עשה שום איסור אלא שהדירה. ואפשר דתנא נמי הא אשמועינן אגב ארחיה דעלה רכיבא איסורא אבל לא עליו כלל. אבל הרמב״ם ז״ל כתב לוקה הוא שהדירה אם ההנה אותה אבל היא אינה לוקה דכיון דלא נדרה כלל לא שייך בה לא יחל דברו. וליתא דודאי הוא אינו לוקה מדאמרינן לקמן בפרק אין בין המודר (דף לה.) גבי יש מעילה בקונמות אמר ליה רב אחא בריה דרב איקא לרב אשי ככרי עליך ונתנה לו במתנה מי מעל למעול נותן הא לא אסירא עליה אלמא אין האוסר עובר כלל והמודר נמי ודאי עבר דאף על גב דכתיב לא יחל דברו לא יחל אדבור קאמר וראיה לדבר מדאמרינן בפרק יוצא דופן (נדה דף מו:) לפי שמצינו שהשוה הכתוב את הקטן לגדול לזדון שבועה לאיסור ולבל יחל ומפרש התם לאיסור בל יחל קאמר וכגון שהקדישו הוא ואכלו אחרים שהאחרים לוקין

על

תוספות

ואי דלא יהיב שיעורא מי שבקיניה עד דעבר איסורא בל יחל והא א״ר יוחנן שבועה שלא אישן שלשה ימים וכו׳. מכאן פר״י דנדר שאי אפשר לקיים אינו חל דהכא מדמי נדר שא״א לקיימו לשבועת שוא והא דהדר לנדר מכל פרי דעלמא (דף עט:) לאו דוקא כל פרי דא״כ לא הוה חייל כיון דאי אפשר לקיים: **אלא דאמר קונם עיני היום וכו׳ אלמא איתא דניים.** והיא גופ׳ אשמעי׳ דאתיא לידי איסור בל יחל מתוך שמותר לישן היום וא״ת ולוקמיה כגון דאמר קונם עיני בשינה למחר אם אישן היום דבההיא מודה רב יהודה וי״ל דהא נמי מילתא דפשיטא היא ולא איצטריך לאשמועי׳: **כי קתני דאי נייס.** וא״ת פשיטא דאם נייס דהוה בבל יחל ויש לומר דההיא גופא אתא לאשמועינן דאסור לישן היום כדרב יהודה וה״ק הרי זה בלא יחל דברו כלומר יש לו ליזהר שלא יישן היום שאם ישן יבא לידי בל יחל דברו דשמא יישן למחר ומתנאי לא מוזהר כדפרישית לכך קתני אם ישן היום קרוב ודאי הוא שיבא לידי בל יחל דברו שהוא רגילות הוא שישן למחר וא״ת ולוקמה כגון דיהיב שיעורא לשינתו ועכשיו קשה ההיא דרבי יוחנן וי״ל דהאי נמי פשיטא: **רבינא אמר לעולם כדקתני.** שאני ישן ואע״ג דהוי דבר שאין בו ממש מ״מ איכא בל יחל מדרבנן ובל יחל דקתני אסמכתא בעלמא ומיהו גבי קונם שאני משמשך מודה רבינא דאיכא בל יחל מדאורייתא והוי מתני׳ לגלדין גבי שאני ישן הוי בל יחל מדרבנן וגבי קונם שאני משמשך לאו ממש הוא הלכך ליכא בל יחל מדאורייתא ונראה דהלכה כרבינא דאמר דאפילו דבר שאין בו ממש איכא בל יחל מדרבנן חדא דרבינא בתראה ועוד דכ״ע סבירא להו כרבינא והא דדחיק הש״ס לשנויי דאי נייס ולא מתרץ כרבינא לא משום דלית ליה דרבינא אלא משום דמשמע ליה מתניתין דקתני בל יחל גבי שאני ישן דוקא קאמר מדאורייתא דומיא דגבי שאני משמשך דתני בהדייהו ולא חייש להכי הלכך הנודר שאני ישן שאני מדבר וכן כל דבר שאין בו ממש צריך התרת חכם: **ואחרים נהגו בו איסור.** תימה מה ענין זה לנהגו בו איסור וי״ל דהאי נמי שנדר ונתכוון לאסור עצמו גם בדבר שאין בו ממש אין לך נהגו גדול מזה כ״ג למשי״ח: **תנן שאת נהנית לי עד הפסח וכו׳.** תימה הא משועבד לה והיכי מצי מדיר לה וי״ל באומר קונם תשמישך עלי ושאת נהנית לי לאו דוקא אי נמי שאני הכא כיון שתולה הנדר בדבר שיכולה לקיים שפיר חייל הנדר אף כי מדירה כשאמר קונם תשמישי עליך שהרי לא תלך לבית אביה ולא תיאסר: **הלכה אין לא הלכה לא:**

עין משפט נר מצוה

יא א מיי׳ [פ״א מהל׳ שבועות הל׳ ז] ופ״ה הל׳ כ סמג לאוין רלח טוש״ע יו״ד סי׳ רלו סעי׳ ד:

יב ב מיי׳ פ״ג מהל׳ נדרים הל׳ יב סמג לאוין רמב טוש״ע יו״ד סי׳ ריג סעי׳ א:

יג ג טוש״ע יו״ד סי׳ ריד סעי׳ א:

יד ד ה ו מיי׳ פ״י מהל׳ נדרים הל׳ יב סמג לאוין רמב טוש״ע יו״ד סי׳ רכ סעי׳ כב:

מוסף רש״י

שבועה שלא אישן שלשה ימים מלקין אותו. משום שבועת שוא, לדבר שאי אפשר הוא, ומשנשבע יצאתה לשקר (שבועות כה.). משנשבע לאלתר ומשעה שיצאה שבועה מפיו הרי הוא כנשבע על העמוד של אבן שהוא של זהב, שאף זה נשבע על דבר שאי אפשר, ובשבועות (כט.) תנן דהיינו שבועת שוא וחייבים על זדונה מכות וכגון שהתרו בו (סוכה נג.). **לעולם כדקתני.** לעולם כדאוקמת מיירי, דאמר עיני ואיכא תנאה, ומיהו לא ניים ביום ראשון, ואפילו הכי אי ניים ביום שני שהוא יום התנאי איכא איסורא מדרבנן, ובל יחל דקאמר מדרבנן הוא, והטעם הואיל ואסרו עליו אם ישן ביום ראשון (ראמ״ה בשמו). **שאת נהנית לי עד הפסח.** היה עומד אחר הפסח ואמר קונם שאת נהנית לי עד הפסח אם תלכי לבית אביך מעכשיו עד החג (לקמן נז.). **אסורה ולוקה.** היא אם נהנית הואיל והלכה, דהרי עשה הקדש ואדם אוסר נכסיו על חבירו והרי הוא כאילו היא נדרה ועוברת משום לא יחל דברה, אבל איהו לא קאי בלאו דלא עבר מידי (ראמ״ה בשמו).

פירוש הרא״ש

מי שבקינן ליה עד דעבר איסור בל יחל. לישנא דמתני׳ דקתני הרי זה בבל יחל משמע דלא עבר על השבועה איסורא בשעת התנאה אבל לכשישן לא יעבור על בל יחל והא ליתא דבשעת הנדר עבר איסורא שהוא נדר לבטלה מפיו על דבר שאי אפשר לקיימו ויכולה זכה בשבועה לוקה משום שבועת שוא ובנדרים איסורא הוא דאיכא ולכשישן ליכא בל יחל דכיון דא״א לו לקיים נדרו לא הוי נדר ומשום הכי שבועה שייך לישנא דמי שבקינן ליה משום דא״א ליה מלקין אותו דמשום דא״א הוי שבועת שוא נקט נמי גבי נדרים: **מלקין אותו ויישן לאלתר.** משום דאי אפשר להיות שלשה ימים בלא שינה ויצתה שבועה מפיו לבטלה ולוקה משום שבועת שוא: **כי קתני דאי נייס.** לא קתני במתני׳ שיישן לכתחלה ביום ראשון אלא אם ישן וגם ישן למחר הרי הוא בבל יחל למפרע: **לעולם כדקאמר.** שאני ישן לזמן קבוע בדבר שאפשר לקיימו ואע״ג דאין הנדרים חלין על דבר שאין בו ממש איכא בל יחל מדרבנן: **אם תלכי לבית אביך עד החג.** אבל אם לא הלכה לא אסירא ולא חיישינן שמא תלך אחר הפסח אלמא מוזהרא בתנאה: **הלכה אסורה בהנאתו ולוקה.** משום לאו דבל יחל אם תהנה משלו דרחמנא אמר איש כי ידור נדר לא יחל דברו לא יתבטלו דבריו ומה שאסר בנדר חל עליו איסור בל יחל כאילו הקדישו אם על עצמו אסרו עובר בבל יחל ואם אסרו על אחר הנהנה ממנו עובר בבל יחל: **אם תלכי לבית אביך עד הפסח.** היה עומד אחר החג ואסרה בהנאה עד החג בתנאי שאם תלך עד הפסח: